

تاریخ سیاسی و جغرافیای بزرگ ایل کلهر، ایل منصوری و کلهر در عراق

تألیف و گردآوری
ولی فولادی منصوری

انتشارات طاق بستان

۱۳۹۸

فولادی منصوری، ولی، ۱۳۳۹ -، گردآورنده	سرشناسه
تاریخ سیاسی و جغرافیایی بزرگ ایل کلهر، ایل منصوری و کلهر در عراق / تالیف و گردآوری ولی فولادی منصوری.	عنوان و نام پدیدآور
کرمانشاه: طاق بستان، ۱۳۹۸.	مشخصات نشر
۲۷۲ ص.	مشخصات ظاهری
.....عریال ۵۰۳-۵۱۰-۹۶۴-۹۷۸ :	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
کتابنامه:ص.۲۵۳.	یادداشت
کلهر	موضوع
(Kalhor (Iranian people	موضوع
منصوری	موضوع
(Mansuri (Iranian people	موضوع
ایلات و عشایر -- عراق -- کردستان	موضوع
Nomads -- Iraq -- Kurdistan	موضوع
ایلات و عشایر -- ایران -- کردستان	موضوع
Nomads -- Iran -- Kurdistan	موضوع
کردان -- ایران -- کردستان	موضوع
-- Iran -- Kurdistan	موضوع
کردان -- عراق	موضوع
Kurd -- Iraq	موضوع
کردستان (عراق)	موضوع
Kurdistan (Iraq Province) -- History	موضوع
DSR ۷۲	رده بندی کنگره
۹۵۵/۹۸۵	رده بندی دیویی
۵۹۲۰۵۷۷	شماره کتابشناسی ملی

نام کتاب: تاریخ سیاسی و جغرافیای بزرگ ایل کلهر، ایل منصوری و کلهر در عراق

مؤلف: ولی فولادی منصوری

ناشر: انتشارات طاق بستان

حروف نگار: فرشته رحیمی

ویراستار: علی اشرف مردانی

طرح جلد:

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

تعداد صفحه: ۲۷۲

قطع کتاب: وزیری.

قیمت: ۶۰۰۰ تومان.

شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۰-۵۰۳-۵

کلیه حقوق این اثر برای مؤلف و فرزندان و نوادگان تا هر نسل محفوظ و هر گونه برداشت و استفاده از متن و تصاویر با ذکر منبع بلامانع است. و در غیر اینصورت پیگرد قانونی دارد.

مقدمه مولف	۱۰
------------------	----

فصل اول: حدود و جغرافیای کلهر

الف: در قدیم	۱۴
ب: بعد از فروپاشی حکومت کلهر پلنگان، بغداد، در تنگ ذهاب و شمیران ایران	۱۵
شهرها، ایلات، طوایف و تیره‌ها: کاهر	۱۶
شهرستان اسلام آبادغرب	۱۶
شهرستان گیلانغرب	۱۹
شهرستان سرپل ذهاب	۲۱
شهرستان دالاهو	۲۲
شهرستان قصرشیرین	۲۲
کرمانشاه	۲۳
شهرستان صحنه	۲۳
شهرستان سنقر و کلیایی	۲۳
شهرستان کنگاور	۲۴
جغرافیای کلهر در سایر استان‌ها و شهرستان‌های ایران و عراق	۲۴
استان ایلام: شهرستان ایوانغرب	۲۴

فصل دوم: اوضاع سیاسی و سابقه تاریخی بزرگ ایل کلهر

اوضاع سیاسی و سابقه تاریخی بزرگ ایل کلهر	۲۸
نقش کلهرها بعد از اسلام تا آق قویونلو	۳۲
نقش کلهر در دوره صفویه	۳۳
حکومت ذوالفقارخان بر کلهر	۳۳
حکومت ذوالفقارخان کلهر بر بغداد و عراق (کشور کلهرستان)	۳۴
حکومت منصورخان بر کلهر (منصور و شهباز امرای ماهیدشت)	۳۸

۳۹	حاکمیت میرمیدان بر کلهر (۱۰۵۰ تا ۱۱۱۵ هـ.ق).....
۴۰	حکومت خان منصور بر کلهر (۱۱۲۰ تا ۱۱۷۵ هـ.ق).....
۴۱	حکومت حاجی زادگان و عبدالمحمدی ها در کلهر.....
۴۲	کلهر به روایت نویسندگان و مورخین.....
۶۱	وجه تسمیه کلهر.....

فصل سوم: ایل منصوری

۶۶	سابقه ریشه.....
۶۷	زیستگاه.....
۷۰	سابقه تاریخی ایل منصوری قایم داخلی.....
۸۳	خان منصور و اتفاقان.....
۸۶	خان منصور به دنبال یار خینی.....
۹۱	همسران خان منصور و حکایت دوری از شاه و ور.....
۹۴	ورود خان منصور به بانکول و ایوان.....
۹۵	قائله خدر مومگه یا خیره مومگه.....
۱۰۰	کوچ اولاد خان منصور از ایوان در سال ۱۱۷۹ هـ.ق.....
۱۰۳	حکام و کلانتران ایل منصوری.....
۱۰۳	طایفه و تیره های ایل منصوری.....
۱۰۶	همسران و اولاد کمرخان منصوری کلهر.....
۱۰۷	جنگ کلهر و سنجابی و نقش جعفرخان منصوری و شکستن درب انبار محکم.....
۱۰۸	جنگ کلهر با همه و ندها در سرپل ذهاب و نقش جعفرخان منصوری در آن (د. ۱۲۵۰ تا ۱۳۶۰ هـ.ق).....
۱۰۹	ناگفته های کلهر.....
۱۰۹	جنگ جعفرخان منصوری نواده خان منصور با خان احمدخان سرتیب میر پنج ایوان نوه علی خان کلهر.....
۱۱۳	نگرانی بین پولادخان و داودخان امیر اعظم.....
	جنگ کلهر با حاکم کرمانشاه و ایلات همراه زمان داودخان و نقش پولادخان شهاب شکن در سال ۱۳۱۴ هـ.ق زمان
۱۱۴	(ضیاءالدوله) حاکم کرمانشاه.....
۱۱۶	حکایت قرآن زرد و جنگ مورچه ها در چیکان منصوری حکایتی شیرین و پندآموز.....

جنگ باغ شاه ساوه و لشکرکشی داودخان به تهران همراه سالارالدوله.....	۱۱۷
دعوت والی پشت کوه غلامرضاخان از پولادخان.....	۱۱۸
طایفه بالا: چیکان علیا.....	۱۲۷
بزرگان طایفه بالا منصوری.....	۱۳۱
طایفه میران.....	۱۵۱
حکایت جنگ جهان اول و کشته شدن روس‌ها در میان‌تنگ منصوری به فرماندهی جمشیدبگ احمدی.....	۱۵۴
طایفه حاج محمد سالم.....	۱۵۷
حکایت ساخت بارگاه امام زاهد حسن (ع) توسط حاج محمدسلیم و سیدمهدی.....	۱۵۹
روستاهای طایفه حاج محمد سلیم.....	۱۶۷
جنگ و غارت چرداول توسط امیرالسلطنه نادر.....	۱۷۴
تیره فرامرزیگی.....	۱۸۷
تیره رستم‌یگی.....	۱۹۱
تیره سادات.....	۱۹۴
تیره جقو تیژ.....	۲۰۱

فصل چهارم: کلهر در عراق

مقدمه‌ای بر تاریخ عراق و وابستگی سیاسی به ایران.....	۲۰۶
کلهر در خانیقین.....	۲۱۰
جمعیت، پراکندگی، تقسیمات کشوری، زبان، گویش و آیین دینی.....	۲۱۰
طوایف، تیره‌های و عشیره‌های کلهر در خانیقین.....	۲۱۲
بعضی از بزرگان کلهر در خانیقین.....	۲۱۳
از چهره‌های علمی، اداری، فرهنگی و... از کلهر عراق خانیقین.....	۲۱۳
ایل خمان کلهر.....	۲۱۶
شهر مندلی.....	۲۲۳
شهر کلار.....	۲۲۴
وجه تسمیه کلار.....	۲۲۴
از چهره‌های علمی، سیاسی، نظامی، قضایی و روحانی کلهر کلار.....	۲۳۲

۲۳۳.....	سفرنامه‌ای از کلار تا سلیمانیه
۲۳۵.....	شهر زور و حلبچه
۲۳۸.....	روستاهای کلهر تابع شهرستان سلیمانیه
۲۳۹.....	بزرگان و چهره‌های مردمی کلهر در سلیمانیه و توابع
۲۳۹.....	چهره‌های علمی، فرهنگی، نظامی، اداری و غیره
۲۴۰.....	شهرستان چم‌جمال عراق
۲۴۰.....	روستای کلهر چم‌جمال
۲۴۰.....	کلهر در سایر مناطق عراق (کربلا، نجف و تیره‌ها)
۲۴۱.....	شهرستان کرکوک
۲۴۲.....	از بزرگان و چهره‌های مردمی کرکوک و توابع کرکوک
۲۴۲.....	چهره‌های علمی و دانشمندی کرکوک و توابع از کلهر
۲۴۲.....	پنجوین (پنجوین)
۲۴۳.....	اربیل (هولیر)
۲۴۴.....	از بزرگان کلهر در اربیل
۲۴۵.....	از چهره‌های علمی و فرهنگی و روحانی
۲۴۵.....	کلهر در بغداد
۲۴۷.....	کلهر در کربلا، نجف و بصره
۲۴۷.....	شهر بدره به نقل از محمد محمدامین
۲۴۷.....	کلهر در عراق از نظر اجتماعی، فرهنگی و آداب و رسوم و وقایع و اتفاقات داخلی
۲۴۹.....	عقد و طلاق
۲۵۱.....	اختلافات، قتل، خون‌ریزی، مراسم میت و دفن اموات
۲۵۲.....	از نظر اقتصادی و کمک‌های جانی دولت به مردم
۲۵۴.....	منابع و مأخذ
۲۵۷.....	آلبوم عکس‌ها

مقدمه مولف

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ قسم به قلم و آنچه می نویسد (سوره قلم آیه ۱)
لا تَكُلْفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا (هیچ کس را جز به اندازه طاقت و توان تکلیف نکردیم)
(سوره بقره آیه ۲۳۳)

خداوند بزرگ و بلند مرتبه را سپاسگزارم که این بنده‌ی خود را مورد لطف و عنایت کریمانه قرار داد. عابرعلم مشکلات عدیده و پس از تألیف و انتشار کتاب چهارجلدی تاریخ سیاسی، اجتماعی بزرگ ایل کلهر و در حالی که برای چاپ دوم آماده می‌شود و در راستای ترویج تاریخ و فرهنگ کار، کتاب گلزار ادب کلهر (مشاهیر کلهر) و نقش کلهر در هشت سال دفاع مقدس، علل و عوامل طاعون و نقش باورهای دینی در پیشگیری از آن به قلم نگارنده در دست چاپ و انتشار است. کتاب کنونی به نام تاریخ سیاسی و جغرافیای بزرگ ایل کلهر، ایل منصوری و کلهر در عراق به رشته تحریر درآمده است.

ایل بزرگ و هزاره کلهر یکی از بزرگترین ایلات ایران از قوم ماد کرد آریایی است و از همان دوران مهاجرت آریاها به نجد ایران، در غرب کشور استان کرمانشاه تحت عنوانن آلیس، آلی پی، کامبادن، هامبادن، بیت هامبان، قه ماسین، کرمانشاه و سایر شهرهای مختلف خاصه اسلام آباد تحت عنوانن: پالوم، آرون آباد، سکیه رونی، مرجع القلعه، مندلی، هارون آباد، شاه آباد و اسلام آباد کنونی، کرمانشاه و حومه، ایوان، گیلانسرپ، بصیرین، سرپل ذهاب، سومار، نفت شهر و قسمت‌هایی از شهرستان‌های سنقر و کلیایی، صحنه متعمر شدند و ماهی دشت (مادی دشت) و قلعه هارون آباد اولین محل باستانی ایل کلهر است تا استار دیاله عراق و از قدیم الایام یعنی باستان تاکنون یکی از ایلات تأثیرگذار در منطقه بلخ بوده و به طول تاریخ گهربار و متمدن ایران قدمت و سابقه زیست دارد و از همان باستان و زمان وجودیت یعنی پهلوانان اساطیری در دوران متمدن امپراطوری ماد، هخامنشی، اشکانی، ساسانی و دوران اسلامی، جنگ‌های ایران و روم، دوران امپراطوری عثمانی و جنگ‌های اول و دوم جهانی، هشت سال دفاع مقدس خط مقدم مبارزه با متجاوزان بودند و به عنوان بزرگترین ایل کرد ایرانی در معادلات کشوری و منطقه تأثیرگذار بوده و هستند. همراه لشکر ایرانی در تسخیر روم، مصر، لیبی، یمن، قفقاز، هند و سایر نقاط در مبارزات مشارکت داشته‌اند و شگفتی آفرین صحنه‌های نبرد بودند. در اوایل صفویه ذوالفقارخان کلهر با استفاده از مردان شجاع و دلیر کلهر به عراق لشکر کشید و بغداد را به تصرف درآورد و در کوتاه مدت بر سراسر عراق مسلط شد و اولین

حکومت کلهرستان را در سطح وسیعی تأسیس نمود و با دربار عثمانی مبادله سفیر نمود و در این گیر و دار و تسلط کلهرها بر خاک عراق تعداد کثیری از مردم کلهر از کرمانشاه به عراق، بغداد، استان دیاله، و اکثر شهرهای آن سراریز شدند و در مدیریت کشور کلهرستان نقش آفرینی نمودند که پس از براندازی این حکومت تعداد زیادی از کلهرها در عراق ماندند و جمعیت کثیری را در اکثر شهرهای عراق شکل داده اند به صورتی که بعد از استقلال عراق در جنگ جهانی اول دوم ماندگار شدند.

این کتاب در چهار فصل تنظیم شده که فصل اول آن حدود و جغرافیای کلهر، فصل دوم سیری در اوضاع سیاسی و سابقه تا یخی بزرگ ایل کلهر که به اختصار بیان گردیده است، فصل سوم ایل منصوری که یکی از ایلات شیرگذار در کلهر بوده و مدت مدیدی سکان ایلخانی گری کلهر را به عهده داشته است که بنا به نظر مورخ استاد محمدعلی سلطانی از قرن ۹ تا ۱۱ کلهر در دست منصوری‌ها بوده که آخرین پادشاه آن‌ها منصور شاعر و عارف قرن ۱۲ می‌باشد و منصوری فعلی از اولاد ایشان است. فصل چهارم که خیلی مهم و قابل توجه است سکونت تعدادی ایل کلهر در عراق می‌باشد، چه می‌دانیم که اکثری از مردم کلهر بعد از حکومت کلهرستان ذوالفقارخان و در کشاکش‌های بین عثمانی و ایران و دست به شدن عراق بین حکام صفویه، زندیه، افشار، قاجار و عثمانی مردم ایران را در این کشور به صورت خاصی تعلق خاطر داشته و چون از زمان هخامنشینی تا پایان ساسانیان بابل و تیسفون پایتخت ایران بوده و در دوران اسلام مرزها برداشته و محدودیتی نبود کلهرها در عراق ماندگار شدند و از طرفی استان دیاله به عبارت خانقین، بعقوبه، جلولا، شاروان و مندلی قریب ایل کلهر بود که امروزه نیز اکثریتی از مردم طوایف مختلف کلهر در آن ساکن‌اند و در مناقشات مختلف دوره‌های زندیه تا قاجار خاصه جنگ‌های جهانی اول و دوم نیز بنا به دلایلی اکثری از مردم طوایف کلهر به عراق مهاجرت نمودند و از این جهت در وضعیت فعلی جمعیت کلهر عراق اگر بیشتر از کلهر کرمانشاه نباشد کمتر نیست و هرآنچه که گردآوری شده بصورت کامل نبوده و نیاز به تحقیقات وسیع میدانی در عراق دارد.

این کتاب بنا به درخواست حاج شیخ ستاربیدادی معروف به شمس‌اله ابوالاحمد منصوری و حمایت مالی بخشی از آن توسط نامبرده تألیف و گردآوری گردیده است. که انشاءالله مورد توجه عشیره کلهر عراق قرار گیرد. بنا به یادداشت ارسالی حاج شیخ ستار ابوالاحمد منصوری در سال ۱۹۶۴ میلادی در عراق شهر بغداد به دنیا آمد و اکنون از بزرگان ایل منصوری کلهر در بغداد و

سراسر عراق می‌باشد. وی با تلاش شبانه روزی باعث اتحاد و همدلی مردم منصوری کلهر و سایر طوایف و تیره‌های کلهر در عراق و علی‌الخصوص مردم کُرد کلهر بغداد، سعدیه، جلولاء، استان دیاله، اربیل، سلیمانیه، کرکوک، کربلا، نجف، و سایر نقاط عراق را فراهم نموده است. وی در بیشتر گردهمایی‌های مردم کلهر عراق و سایر کُردها مشارکت لازم داشته و بعضاً به ایراد سخنانی، مصاحبه‌های حضوری، مصاحبه با صدا و سیمای عراق، مطبوعات کشوری و محلی باعث شناسایی و شناخته شدن کُردهای کلهر عراق خاصه ایل منصوری در عراق را فراهم نموده است. در این یادداشت آمده مردمان کُرد کلهر در زمان حکومت صدام و حزب بعث در عراق از ترس فشارها، حکومتی و جو اختناق حاکم بر جامعه از ابراز هویت خود امتناع می‌کردند، اما بعد از سرنگونی صدام و آزاد شدن فضای سیاسی کشور ابواحمد با پشتکار و دلسوزی فراوان اتحاد مردم را فراهم نمود و باعث گردیده است که کُردها خصوصاً کلهرها هویت خود را دوباره ابراز نموده و دارای نشان و پرچم مخصوص شوند و در گردهمایی‌های سالانه، فصلی و احتمالاً ماهیانه با پرچم مخصوص کلهر رتز در این گردهمایی‌ها شرکت می‌نمایند.

منالتوفیق

ولی فولادی منصوری، بهار ۱۳۹۸